

Az elért szakmai elismerések, a kapott vélemények és tanácsok Bak Zoltánt megerősítik abban, hogy érdemes és kell folytatni ezt a munkát. Az országos pályázatokon elnyert számos díja visszaigazolása annak, hogy alkotásai milyen szakmai színvonalat képviselnek.

Negyvenöt éves kézműves múlttal rendelkezik. Tizenkét évesen ismerkedett meg a mesterséggel. Vele született képességeit, készségeit erősítve, folyamatos tanulás mellett képezte magát, sajátította el tudását. Munkái a kiemelkedő tudás bizonyítékai. Ha egy szóval kellene jellemezni, annyit mondhatunk rá: őstehetség.

Bak Zoltán szűrjeinek készítése egyedi, színvilága mértéktartó, a rátétes díszítmények tökéletes harmóniát képeznek a szűrposztó alapszínével. A szűr megmunkálása, kivitelezése a legapróbb részletekben is rendkívüli művességről és igényességről tanúskodik.

Bán Andrea

Népdalgyűjtés göröngyös utakon

Papp János élete és munkássága

Debrecenben élő és tevékenykedő népzeneesként, kutatóként és pedagógusként is érdeklődésem fókuszába került a Hajdúság vokális népzeneje. A témában való elmélyülés érdekében többirányú kutatásba kezdtem. A publikált hajdúsági dallamok összegzése és elemzése után az olyan népzenei gyűjtések áttekintését tűztem ki célul, amelyek különböző intézmények archívumaiban lelhetők fel. A gyűjtések összegzéséből kirajzolódik, hogy a Hajdúság területén népzenei tárgyú vizsgálatokat végző kutatók sorából Papp János emelkedik ki, a legrészletesebb feltáró munka az ő nevéhez köthető. Papp János gyűjtései mind mennyiségi, mind területi szempontból egyedülállóak, a hagyatékában található gyűjtemény alkalmas arra, hogy reprezentatív módon bemutassa a hajdúsági népdalkészletet. A precíz szakmai munka részleteiről és magáról a gyűjtőről a szakirodalomban igen nehéz információt találni. Fontosnak tartom, hogy egy ilyen nagy ívű kutatómunka hátterét is megismerhessük, ezért tanulmányomban Papp János életútját és munkásságát mutatom be.

CSALÁDI HÁTTÉR

Papp János (teljes neve: Papp János István) 1928. július 23-án látta meg a napvilágot Nyírábrányban, hatgyermekes földműves családban.¹ Édesanyja Tanka Anna, édesapja id. Papp János, aki néhány évig Kanadában dolgozott. Id. Papp János az ott összegyűjtött pénzből, Magyarországra hazatérve, 23 hold földet vásárolt, ezt követően a család ezen a területen gazdálkodott. A hat gyermekből kettő érte meg a felnőttkort: János és az egyik nővére.

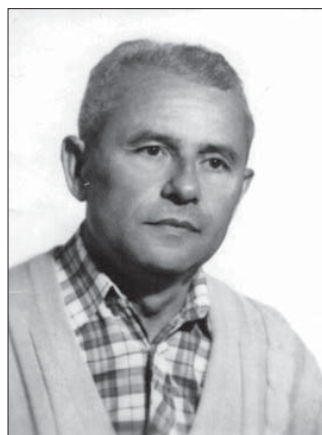
¹ Papp János életrajzát és tudományos tevékenységének adatait önéletrajzaiból, publikációs jegyzékeiből tudtam rekonstruálni (Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltára 304/2018.). További információkat Papp János családtagjaitól: lányától, Papp Edittől és özv. Papp Jánosné Sáfrány Évától kaptam. Segítségüket ezúton is köszönöm.

Az elemi osztályokat szülőfalujában végezte, majd középiskolai, és megszakadt egyetemi tanulmányai Debrecenhez kötődtek. Az érettségi letétele után, 1948-ban rövid időre ismét Nyírábrányba költözött, otthon segített a családi birtok mezőgazdasági üzemvitelében. 1950-ben vonult be a katonasághoz, mintegy másfél évig szolgált Móron. Leszerelése után, 1951 ősztől Debrecenben kezdett dolgozni, majd 1954-ben itt kötötte meg az első házasságát, s végleg itt telepedett le.

Papp János a munkája mellett, intézményi keretek között folyamatosan képezte magát, valamint népzenei gyűjtő- és rendszerező munkába kezdett, amelyet szintén nagy szorgalommal és kitartóan végzett. Ezen tevékenységeit lentebb részletesen is kifejtem. A munkában a lendületét betegségei törtek meg. Két házasságából négy gyermeke született. 1989-ben nyugdíjazták főiskolai állásából, majd haláláig, 2002. február 14-ig visszavonultan élt.

TANULMÁNYOK

Amint korábban említettem, Papp János alapfokú tanulmányait – pontosabban 5 elemi osztályt – szülőfalujában, Nyírábrányban végezte. A következő négy évben a Debreceni Piarista Gimnázium növendéke volt, középiskolai tanulmányait pedig a Református Kollégium Tanítóképző Intézet Líceumi Tagozatán folytatta, ahol 1948-ban érettségizett. Rövid ideig az Agrártudományi Egyetem hallgatója volt, de ez irányú tanulmányai megszakadtak. A katonai szolgálat teljesítése után, 1951-ben állt munkába Debrecenben, és ezzel párhuzamosan beiratkozott az egri Pedagógiai Főiskola debreceni ének szakos tanfolyamára, ahol 1952-ben általános iskolai tanítói oklevelet, majd ugyanitt két évvel később okleveles ének szakos általános iskolai tanár képesítést szerzett. Ének-zene szakirányú tanulmányait 1961-ben egészítette ki, amikor a budapesti Felsőfokú Tanítóképző Intézetben teljesített kurzus végén megszerezte a gyakorlóiskolai-tanítói bizonyítványt.

Papp János
(A szerző tulajdona)

A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karára Kodály Zoltán ajánlására nyert felvételt, illetve az ő közbenjárására lehetett – abban az időben egyedülálló módon – egyszakos hallgató. 1964-ben végzett etnográfus szakon, majd 1965-ben szerzett egyetemi doktori fokozatot, disszertációjának címe: *Egy individuum és dallamanyagának struktúrája*. A doktori értekezést dr. Gunda Béla és dr. Vargyas Lajos minősítette, illetve lektorálta.² Idegen nyelvi ismereteket német és orosz nyelvből jelölt meg, nyelvvizsgát azonban nem szerzett.³ A nyelvvizsgák hiánya, valamint – elsősorban – egészségügyi természetű gondjai akadályozták meg további terveinek megvalósításában. Kandidátusi fokozatot kívánt szerezni, a kutatási témája Nyírábrány népzenei monográfiájának összeállítása volt. Az anyaggyűjtést elvégezte, a kézirat azonban – a jelenleg rendelkezésre álló információk szerint – nem készült el.

2 Papp János: *Egy individuum és dallamanyagának struktúrája*. Doktori értekezés. Debrecen, 1965.

3 Papp János 1968 és 1971 között elvégezte a Marxizmus-Leninizmus Esti Egyetemet is.

PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG

Papp János pedagógusi pályáját képesítés nélküli tanárként kezdte meg 1951-ben. Az 1950-es években számos iskolában és iskolatípusban tanított Debrecenben, így gazdag tapasztalatra tett szert az ének-zene oktatásának különböző szintjein.⁴ A munkahelyein gyermek-kórusokat vezetett, melyekkel komoly sikereket ért el. 1954-től 1957-ig kórusával több olyan sikeres koncertet adott, mely előadásokon Kodály Zoltán is jelen volt. A Papp János által vezetett gyermekkórus az 1950-es évek közepén országos és regionális versenyeken elért helyezésekkel, illetve rádiófelvételekkel szerzett hírnevet magának.

A tanítóképzés Magyarországon 1959-ben emelkedett a felsőoktatás szintjére, ekkor alakult meg a Debreceni Tanítóképző Intézet, s ezzel együtt a gyakorlati képzések helyszínéül szolgáló Gyakorló Iskola is. Papp János az intézet megalakulásakor kapott tanári kinevezést annak Gyakorló Iskolájába. 1963-tól rendszeresen tartott előadásokat és bemutató órákat a Nyári Egyetemen, a Tanítók Akadémiáján, valamint óraadó tanár volt a Kossuth Lajos Tudományegyetemen, ahol néprajz szakosoknak tartott népzene kurzusokat.

1969-ben került a felsőoktatásba: a Debreceni Tanítóképző Intézet oktatója lett, ahol tantárgypedagógiai és gyakorlóiskolai feladatokat látott el. Társadalmi munkában a hátrányos helyzetű vidéki diákokat korrepetálta, majd megalapította a Kollégiumi Kórust. A közös munka hatékonyságát jelzi, hogy ez az együttes néhány év múlva önálló koncerteket is adott. A kórus 1976-ig működött. Papp János 1976. szeptember elsejével docensi kinevezést kapott a Debreceni Tanítóképző Intézet jogutód intézményében, a Debreceni Tanítóképző Főiskolán. Tanítványait megpróbálta bevonni a népzenei gyűjtőtevékenységbe is, kiemelkedő tehetségű növendékeit pedig patronálta, népdalversenyre készítette fel.⁵

NÉPZENEI GYŰJTŐ- ÉS RENDSZEREZŐ MUNKA

Papp János népzenei gyűjtőmunkája kezdeteiről így vallott egy interjúban:

„Nyírábrányban születtem, s szülőfalum adta a gyűjtésre az igazi, lényeges inspirációt. Különleges falu, még én is emlékszem az élénk fonóéletre, a közös munkákra, amelyek gazdag népzenei anyagot is tartalmaztak. Sok emocionális indítást kaptam itt. Gimnáziumban a 101 magyar népdal volt az énekeskönyvünk. Ez is az otthoni inspirációkat segítette. S tudtam, már ekkor is tudtam, hogy ezen a területen soha nem folyt népzene kutatás. [...] 1956-ban kezdődtek a tényleges lejegyzéseim Nyírábrányban. S mindvégig ez a falu maradt gyűjtésem központja, a megyét és Szabolcs-Szatmárt is elsősorban azért kezdtem járni, hogy kapcsolatot keressek a nyírábrányi dallamok és a környék dallamkincse között. Először hangzás után kottáztam le a dalokat, 1958-ban Kiss Lajossal készítettem itt az első magnetofonfelvételeket. Azóta magnetofonnal dolgozom.”⁶

Papp János módszeres és tervszerű gyűjtési tevékenysége tehát 1956-ban vette kezdetét. Hangfelvételekre alkalmas eszköztárral és módszertani háttérrel 1958-tól rendelkezett. Tanulmányainak folytatásához, tudományos fokozatszerzéséhez hasonlóan a rendszeres gyűjtési munkálatait is a betegségei akasztották meg. Papp János hagyatékának jelentős

4 Munkahelyei ebben az időszakban az alábbiak voltak: 1951–1953: Poroszlai úti Általános Iskola; 1953–1956: Csapókerteri Általános Iskola; 1954–1955: Fazekas Mihály Gimnázium; 1956–1959: Szabadságtelpei Fiúiskola, valamint a debreceni énektanárok munkaközösség-vezetője; 1957–1959: Tóth Árpád Gimnázium.

5 Egyikük, Juhász Erika az 1982-ben megrendezett Országos Népdalversenyen 1. díjat érdemelt ki. Papp János 1986-tól a Karikás népzenei együttes munkáját is segítette szakmai tanácsadással.

6 *Bényei József*: A megbecsülés küszöbén. Hajdú-Bihari Napló 1971. IX. 11. 5.

része halála után a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetébe került.⁷ Az archívumi állományból kiolvasható adatok alátámasztják az íménti idézetben szereplő leírást. A jegyzőkönyvekben a legkorábbi megjelölt időpontok 1957-ből származnak „*Csak lejegyezve!*” megjegyzéssel, az első hangzóanyagra utaló bejegyzés pedig a Kiss Lajossal történt közös gyűjtés időpontja: 1958. Ezek a korai adatok mind Nyírábrányhoz köthetők. A Zenetudományi Intézet archívumának anyaga szerint szintén jártak együtt Fülöpön, valamint Karcag-Berekfürdőn.⁸

1978-ig – a rendelkezésre álló adatok szerint – 10 vármegye 130 településén végzett népzenei gyűjtést.⁹ A rögzített dallamok túlnyomó többsége vokális és magyar nemzetiségű adatközlőktől származik. A néhány instrumentális dallam közt citera-, harsona-, nádsíp-felvételeket találunk. Papp János a nemzetiségek közül cigány és német¹⁰ adatközlők dal-lamait rögzítette.

A mellékelt alábbi táblázatból az is jól kirajzolódik, hogy bár gyűjtési területének közép-pontja a Nyírség, azon belül pedig elsősorban Nyírábrány, a települések számát tekintve viszont a történelmi Bihar vármegye területe emelkedik ki. Ez nem jelenti azt, hogy a rögzített dallamok száma is itt lenne a legmagasabb, hiszen Papp János a Nyírség településein mélyreható, repertoárfeltáró vizsgálatokat végzett.

Vármegye	A települések száma
Abaúj-Torna	8
Bereg	1
Bihar	58
Borsod	1
Gömör	1
Hajdú	24
Szabolcs	25
Szatmár	8
Szolnok (Érvényességi terület: Kolozs) ¹¹	1
Zemplén	3
Összesen: 10	130

Papp János népzenei gyűjtései 1978-ig

7 Az intézmény jogutódja: Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézet. Papp János gyűjtései: Hangfelvétel, kézirat; PAPP_MG_000001–000136; PaJa_JK_001–108.

8 <https://zti.hungaricana.hu/hu/audio/4903/> és <https://zti.hungaricana.hu/hu/audio/4904/>; Hozzáférés: 2021.április 25.

9 Egy korábban a tárgykörben megjelent tanulmányban az összesített szám ennél nagyobb, 135. Az idézett tanulmány megjelenése óta a kutatás előrehaladottabb fázisban van, és újabb településeket, gyűjtési helyszíneket sikerült beazonosítani. Az összesített szám azért lett mégis kevesebb, mert a településrészeket jelen tanulmányban a fő közigazgatási területtel egy egységként kezeltem, míg a korábbi publikációban külön egységként szerepeltek. Vö. *Tóth Lilla*: Népzenei gyűjtések a Hajdúság területén. In *Bihari Erika–Molnár Dániel–Szikasz-Németh Ketrin* (szerk.): *Tavaszi szél – Spring Wind 2019 Tanulmánykötet III*. 2020. [631–644.] 637.; http://dosz.hu/_doc/dokumentumfile/2019/11/Tavaszi_Szel_-_Spring_Wind_2019_Tanulmánykötet_-_III._kötet.pdf; Hozzáférés: 2021. április 25.

10 Papp János nem jelölte az adatközlők nemzetiségét, de a balmazújvárosi adatok között szerepel olyan dallam, amelyik saját terepkutatásom adatai szerint az ún. németfalusi lakodalom repertoárjába tartozik.

11 A volt Szolnok vármegye területén végzett gyűjtések adatközlői Kalotaszegről költöztek el. Így bár a gyűjtés helyszíne Karcag-Berekfürdőhöz kapcsolódik, a rögzített adatok néprajzi szempontból a volt Kolozs megyéhez tartoznak.

Papp János gyűjtőtevékenysége eredményességéhez minden valószínűség szerint az értekek feltárására irányuló különleges affinitása mellett hozzájárulhatott kiemelkedő kapcsolatteremtő és empátikus érzeke is, melyet a személyéről készített interjúim több alanya is kihangsúlyozott. A térségben tevékenykedő népzene gyűjtő kortársai etnomuzikológiai kollekciója mellett ezért Papp János gyűjteménye nemcsak annak impozáns mennyiségével tűnik ki, hanem szakmai tartalmát tekintve is unikális. Egyértelműen kiolvasható, hogy feltáró munkájával mindig a lokális sajátosságok kiemelésére, az adott mikrorégió, település vagy hagyományörző egyéniség dallamkészlete jellegzetességeinek felmutatására törekedett.

A Zenetudományi Intézetben őrzött Papp-hagyaték tartalma: 119 db jegyzőkönyv és 140 db magnetofonszalag. Az anyag nem teljes, amire a jegyzőkönyvek és a magnetofonszalagok sorszámozása alapján tudunk következtetni. A jegyzőkönyvek, avagy gyűjtési naplók nem helyszíni feljegyzéseket tartalmaznak, hanem a magnetofon-felvételekről történt utólagos lejegyzéseket és elemzéseket településenként rendezve. A kis méretű kötetek fedőlapján a település vagy települések neve olvasható, valamint azok vármegyei besorolása. A fedőlap belső oldalán az adatközlők sorszámozott névsora és születési éve és/vagy életkora szerepel. A dallamok lejegyzésénél már csak ez a sorszám utal az adatközlőre. A lejegyzések változó részletességgel készültek: némelyik dallam a díszítésekkel, tempójelzéssel, tonus finalis¹² jelzéssel és variánsokkal együtt szerepel, más esetben csak a dallamváz található meg, sok helyen pedig csak a szövegkezdet jelzi a dallamot. A dallamok lejegyzésén kívül a jegyzőkönyvekben sok esetben népdalelemzési, illetve rendszerezési jelzések, a népdalok további versszakainak szövegei, valamint egyéb megjegyzések is helyet kaptak. Kiemelkedő a doktori disszertációjához kapcsolódó gyűjtés dalkészletének terjedelme Karcag-Berekfürdőről, amelyen a mákófalvi (Kalotaszeg, v. Kolozs vm.) születésű Kocsis Gázi Gáspártól és családjától rögzített felvételek szerepelnek (összesen mintegy 1000 dallammal). A leggazdagabb korpuszt Papp János szülőfalujának, Nyírábránynak a népdalrepertoárja képviseli, amely 10 jegyzőkönyvet tölt meg. Papp János ugyanakkor más nyírségi falvakból is jelentős, több jegyzőkönyvfüzetet megtöltő dallamanyagot rögzített (ilyen például Ajak, Bököny, Nyíradony).

A magnetofonszalagok szintén precíz rendben kerültek besorolásra, és a felvételek minősége is ritkán kifogásolható. A gyűjtési adatokat Papp János minden magnetofonszalag elején a következő sorrendben rögzítette: „*Népzenei gyűjtés*, [a gyűjtés helye, a gyűjtés ideje]. *Gyűjtő és felvevő: Papp János* [1965 után dr. Papp János]. [Kazetta sorszáma], A [vagy B] *oldal*.” Amennyiben a szalagon több gyűjtési helyszínről vagy gyűjtési időpontból származó felvételek is találhatóak, az új gyűjtési egységek előtt a gyűjtő az első három adatot mindig újra rögzítette (saját hangján). Egy-egy dallam után rendszerint elhangzik az adatközlő neve, asszonyok esetében a leánykori név is, az előadó életkora és a gyűjtés helyszíne, melyeket az adatközlő mond el, majd hangsíp segítségével képzett egyvonalas A hang hallható. Ez megfelel az adott korszak gyűjtési gyakorlatának.¹³ Az adatközlők adatainak bemondatása megkönnyíti a későbbi lejegyző munkát, a hangsíp pedig támpont a tényleges hangmagasság megállapításához. A magnetofonszalagok sérülése, vagy hibás technikai beállítás (például nem megfelelő lejátszási sebesség) esetén ez a hangzóadat adja a viszonyítási alapot az eredeti hangzás, az eredeti hangmagasság helyreállításához. Egyes

12 Tényleges záróhang jelölése.

13 A felvételek 1950–70-es években készültek. Vö: *Vargyas Lajos*: *Hogyan gyűjtsünk népzene?* Budapest, 1952; *Sárosi Bálint*: *Zenei anyanyelvünk*. Budapest, 1973. 50–54.

dallamoknál rövid beszélgetések is hallhatók az adott dallal kapcsolatban, például a daltnulás körülményeire, szokásleírásra vagy játékcselekményre vonatkozó tárgykörben.

A jegyzőkönyvek, a magnetofonszalagok és a gyűjtési terület lefedettsége alapján is megállapítható, hogy Papp János precíz, módszeres munkát folytatott. A gyűjtés feldolgozásának feladatait, részfeladatait (például lejegyzés) nem zárta le, de a rögzített, dokumentált anyag így is átfogó képet nyújt a Felső-Tisza-vidék vokális népzenejéről. A hagyaték mindezek következtében kiválóan alkalmas a kutatásra, akár a gyűjtés teljes földrajzi kiterjedése, akár egy részterület – saját kutatásom esetében a Hajdúság – áll a vizsgálat fókuszában.

Papp János hajdúsági kutatásai 1961 és 1976 között zajlottak. A területi lefedettséget tekintve a gyűjtésekben 24 helyszínről találunk adatot. Ezek egy része olyan, a korábbi századokban önálló település, amely már az 1913-as helységnévtár¹⁴ besorolása szerint is nagyobb városokhoz tartozott, Papp János mégis külön helységgként kezeli azokat. A jegyzőkönyvekben ugyanakkor gyakran találunk utalást arra, hogy egy település több részén, tanyáján is zajlottak a gyűjtések, és ezek – helyesen – egy egység alegységeiként jelennek meg a dokumentumokban. Ebből a szempontból kiemelkedik Debrecen, ahol nyolc különböző külterületi részről találhatók adatok. A Papp János-hagyaték összességében 33 különböző hajdúsági településről, külterületről, tanyáról 771 rögzített felvételt és lejegyzést tartalmaz. A kutatás során felszínre került népdalanyag igen jelentős, hiszen Papp János hagyatékának hajdúsági dallamkészletét vizsgálva több mint 400 dallamtípust különítettem el.

TUDOMÁNYOS TEVÉKENYSÉG, PUBLIKÁCIÓK

Papp János esetében a népzenei gyűjtőtevékenység elsősorban belső készítés eredménye volt. Szakmai támogatást leginkább a Magyar Tudományos Akadémia Népzenekutató Csoportjától kapott, amelynek külső munkatársa is lett. Munkáját emellett a Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Intézete, valamint munkahelye, a Debreceni Tanítóképző Főiskola is támogatta. Mindhárom intézmény irányából elsősorban erkölcsi, szakmai támogatásban részesült. Papp János tagja volt a Magyar Néprajzi Társaságnak is.

1961-ben a Megyei Tanácstól megbízást kapott egy megyei népzenei gyűjtemény összeállítására és kiadására. A kézirat *Lóra, csikós, lóra* címmel elkészült, 111 dallamot tartalmazott Hajdú-Bihar megye különböző etnikai csoportjaitól, és a szerző a dallamlejegyzések elé bevezető tanulmányt is írt. A kéziratot dr. Kiss Lajos lektorálta, aki a szakvéleményét is elkészítette, és a Hajdú-Bihar megyei Tanács Művelődésügyi Osztályának 1964-ben kelt hivatalos igazolása szerint az anyag nyomdakész állapotban volt. A gyűjtemény ismeretlen okoknál fogva mégsem került kiadásra. A kéziratról további bejegyzéseket, utalásokat is találtam. A korábban idézett interjújában foglaltak szerint: „A gyűjtemény a mai napig nem jelent meg. Ugyanis a kézirat kottákkal együtt elveszett.”¹⁵ Az ügyről egy későbbi (1982) publikációs jegyzékben olvasható az utolsó általam ismert adat: „Kézirat gyanánt a Hajdú-B. Megyei Tanács kezelésében.”¹⁶ Több mint fél évszázaddal ezelőtt tehát elkészült egy hiánypótló munka, amely összefoglalást adott volna Hajdú-Bihar megye népzenei hagyományá-

14 Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal: A Magyar Szent Korona országainak helységnévtára. Budapest, 1913.

15 Bényei József: A megbecsülés küszöbén. Hajdú-Bihari Napló 1971. IX. 11. 5. Papp János 1977-ben megfogalmazott önképzési tervében újabb érdekes fordulatra utal: „Rég húzódik, s jelenleg bírósági per alatt van egy megyei népzenei kiadványnak az ügye.” A szóban forgó jogvita részleteire azonban nem tér ki. A peres ügyre vonatkozóan próbáltam adatokat gyűjteni, de a kutatás ideje alatt nem volt hozzáférhető az eljárás dokumentációja.

16 TTRE Levéltár 304/2018.

ról. A kötet viszont ismeretlen okokból a mai napig nem került nyilvánosságra, a kutatás ideje alatt nem volt elérhető.

Papp János tudományos munkásságának következő nagy állomása a doktori értekezése volt. A disszertáció témája népzenei egyéniségmonográfia, amely vizsgálatípusból a mai napig sem sokat tudunk felsorolni, az 1960-as években pedig a maga nemében szinte egyedülálló munka volt, amely méltó folytatása Ortutay Gyula és Dégh Linda egyéniségkutató módszerének.¹⁷ A disszertáció a már említett Kocsis Gazsi Gáspár dallamrepertoárját és annak összefüggéseit tárja fel, a címe: *Egy individuum és dallamanyagának struktúrája*. A mákófalvi születésű hagyományörző énekes monográfiája a Kossuth Lajos Tudományegyetem (jelenleg Debreceni Egyetem) Néprajzi Intézetének Archívumába került,¹⁸ a disszertáció egy fejezete 1978-ban megjelent.¹⁹

A *Magyar Népzene Tára* sorozat több kötetében is található Papp János gyűjtéseiből származó tétel. Ezeket a dallamokat az MTA kutatócsoportjának felhívására, az aktuális szempontoknak megfelelően küldte meg a szerkesztőknek, így a készülő kötetekhez siratókat, illetve a kijelölt népdaltípusokhoz tartozó dallamokat juttatott el.

A már többször említett, 1971-ben megjelent interjú²⁰ követően, 1972-ben Papp János népzenei sorozatot publikált a *Hajdú-Bihari Napló* hasábjain *Népzenei Mozaikok* címmel.²¹ A sorozatban januártól márciusig öt részletben Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár megye népi játékaiból adott közre válogatást.

Ujváry Zoltán tanulmányával, Holló László csendéleteivel és Papp János által gyűjtött népdalokkal jelent meg egy kötet az 1972-es debreceni Virágkarnevál alkalmából, *Ej-haj, gyöngyvirág... címmel*.²² Papp János gyűjtéséből emellett több népszerűsítő kiadványban is megjelent egy-egy dallam. Ezeket a gyűjtő gondosan számontartotta és a rájuk vonatkozó adatokat a publikációs jegyzékeiben rendre megjelenítette.

1973-ban, *A debreceni Déri Múzeum Évkönyve* különnyomataként jelentős tanulmány jelent meg *A férfisiratokról* címmel.²³ Papp János Mákófalváról, valamint Nyírábrányból és környékéről sorakoztatta fel azokat az adatokat, amelyek bizonyítják, hogy a sirató jellemző előadóját illetően a szakmai közvélekedés nem teljesen fedi a valóságot. A tanulmány példák sorával igazolta, hogy a legközelebbi nőrokon helyett a közeli férfirokon által gyakorolt siratás sem volt ismeretlen a néphagyományban.

A nyomtatásban megjelenő munkái mellett rendszeresen tartott előadásokat pedagógiai és népzenei témában is. Négy tárgykörben a Kossuth Rádió számára készített műsorokat. Ezek az előadások felkérésre készültek: az első egy átfogó népzenei bemutató volt a hajdú-bihari régióról, három pedig egy-egy nótafa repertoárját dolgozta fel.²⁴

17 Vö.: *Ortutay Gyula*: Fedics Mihály mesél. Budapest, 1940; *Dégh Linda*: Az egyéniség perspektívái. Ethnographia 71. 1960. 28–42.

18 *Papp János*: Egy individuum és dallamanyagának struktúrája. Doktori értekezés. Debrecen, 1965. A Debreceni Egyetem Néprajzi Intézetének Archívuma (DENIA) 862.

19 *Papp János*: A család és a környezet szerepe egy individuum dalkészletének gyarapodásában. Tanítóképző Főiskolák Tudományos Közleményei XIII. Debrecen, 1978. 181–210.

20 *Bényei József*: A megbecsülés küszöbén. Hajdú-Bihari Napló 1971. IX.11. 5.

21 *Papp János*: Népzenei Mozaikok I-V. Hajdú-Bihari Napló 1972. I. 01.–III. 26.

22 *Holló László–Papp János–Ujváry Zoltán*: Ej-haj, gyöngyvirág... Debrecen, 1972.

23 *Papp János*: A férfisiratokról. Különnyomat. In *A debreceni Déri Múzeum Évkönyve* 1971. Debrecen, 1973. 333–361.

24 Papp János előadásai a Kossuth Rádió műsorán: 1972. május 8. Bölcsőtől a koporsóig. Hajdú-Bihar megye népdalaiból; 1975. november 10. Nyírségi nótafa. öv. Sörlei Györgyné Debreceni Erzsébet; 1977. június 08. Egy nyírségi nótafa. Barnucz Mihályné Kecznán Irén; 1977. június 30. Egy bihari nótafa. Kerti Józsefné Balla Erzsébet.

Utolsó önálló publikációja 2001-ben jelent meg *Népdalgyűjtéseim Hajdúböszörményben és a megyében* címmel, amely a város művelődési központjában, a Népzenebarátok Klub havonta tartott rendezvényeinek keretében, ugyanabban az évben, március 28-án elhangzott előadásának írásos változata.²⁵

Papp János saját népzenei terepmunkája eredményeinek feldolgozása mellett mások gyűjtéseinek lejegyzésével és rendszerezésével is foglalkozott. Ujváry Zoltánnal több ízben dolgoztak együtt, Szabó László szerint „Papp János zenetanár [Ujváry Zoltán – T. L.] több munkájának dallam lejegyzője, társszerzője.”²⁶ Papp János a legnagyobb és legjelentősebb munkát a népzenei lejegyzések területén dr. Ujváry Zoltán gömöri népdalgyűjtésével kapcsolatban végezte, amelynek legteljesebb változata *Szállj el, fecskemadár* címmel jelent meg 1980-ban.²⁷

Papp János munkássága igen jelentős, mégsem mondhatjuk befejezettnek. A legfontosabb nyomdakész munkái nem kerültek nyilvánosságra, tevékenységének fő célja, Nyírábrány falumonográfiája pedig végül nem készült el.²⁸ Papp János hagyatékának feltárásával és elemző bemutatásával céloom, hogy az őt illető megbecsüléssel tekintsünk az életművére.

Tóth Lilla

KÖZÉRDEKŰ INDÍTVÁNY

Régi utcaneveink felidézése – A Boldogasszony és a Szent Jobb. Serdülő ifjúságom kedves emlékeit a napokban felidézve a budapesti Nagyrét utca környékén jártam. 1951-től 21 évig laktunk itt. Kerestem, mi maradt, mi változott. A Mátyás király utca ma Ady barátjának, Dutka Ákosnak a nevét viseli. A Dimitrov úti iskolám ma a Máriaremetei úton van és emelettel büszkélkedik. A református templomnak, ahol konfirmáltam, már tornya is emelkedik. A Szent István útból Ördögárok utca lett, és mellette a Zsíroshegyi út – ez volt 1964-ig a Boldogasszony út. A 2021-ben megrendezésre kerülő Eucharisztikus Világkongresszus alkalmából nemes gesztust gyakorolhatna a főváros, ha visszaállítaná az út régi nevét. Budapesten egyetlen közterület sem őrzi a Magyarok Nagyasszonyának emlékét. Együttal vissza lehetne adni a Szent Jobb utca nevét is, ebből sincs másik, a jellegtelen Bükkfa utca helyett. Reformátusként sem értem, hogy a rendszerváltás után miért nem kapták vissza eredeti nevüket ezek az utcák, pedig történelmi emlékezetünket becsülnék és tisztelnék meg velük. (*Karacs Zsigmond*)

25 Papp János: *Népdalgyűjtéseim Hajdúböszörményben és a megyében*. Böszörményi Szemle II. 1–2. szám. Hajdúböszörmény, 2001. 92–98.

26 Szabó László: Tanítás és kutatás. Pályarajz Ujváry Zoltánról. Szolnok, 1992. 61.

27 Ujváry Zoltán: *Szállj el, fecskemadár*. Gömöri magyar népballadák és népdalok. Budapest, 1980.

28 Papp János személyi anyagában további bejegyzések találhatóak olyan készülő publikációkról, amelyek nagymértékben gazdagították volna ismereteinket. Az egyik ilyen bejegyzés szerint egy tanulmány el is készülhetett *Hortobágyi pásztordalok típusai* címmel, valamint egy Hajú-Bihar megyei népzenei kiadványsorozat megjelenését is tervezték, amelynek főszerkesztője Papp János lett volna. Lásd TTRE Levéltár 304/2018.